

The Project Gutenberg eBook of Joululahjat, by Theodolinda Hahnsson

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Joululahjat

Author: Theodolinda Hahnsson

Release date: March 12, 2005 [EBook #15340]

Most recently updated: December 14, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JOULULAHJAT ***

Produced by Matti Järvinen and Tuija Lindholm.

Joululahjat

Kirjoittanut:
Th. Hahnsson

Ensimmäisen kerran julkaissut
G. W. Edlund 1891.

Porin kaupungin, viidennessä kaupungin-osassa oli pieni talo vähän Linnankadun varrella, jossa tämän talon omistaja, eräs porvarinleski, asui tyttärensä kanssa. Hän kyllä oli talon omistaja, mutta kuitenkin hänellä itsellään oli vain kaksi pientä kammaria ja kyökki asuttavana; kaikki muut huoneet hän oli vuokrannut eräälle "tirehtöörille". Sen, mitä leski huoneistaan vuokraa sai, täytyi riittää hänelle ja hänen lapsilleen vuoden elin-varaksi. Siihenpä se kyllä menikin niin tasan, ettei leski kunnolla jaksanut estää taloansa rappeutumasta, sillä ainapa hänen myöskin tuli auttaa poikaansa, joka oli ylioppilaana. Poika, joka luki ahkeraan ja eli säästäväisesti, koetti itsekin ansaita tuloja, mutta kukapa ei tiedä, joka vain pääkaupungissa on elänyt, miten siellä rahat säästäenkin liukuvat käsistä. Kesän hän oli ollut koti-opettajana maalla eräässä perheessä, mutta syyslukukauden hän sitten taas Helsingissä kävi luennoilla. Tätä nuorta ylioppilasta äiti ja sisar nyt odottivat kotia jouluksi. He koettivat saada nuo pienet huoneensa niin sieviksi kuin suinkin, jotta poika niissä hyvin viihtyisi.

"Äiti", sanoi tyttö, "nyt ovat uutimet valmiit, mutta kyllä olenkin saanut niitä ahkeraan ommella. Kukapa luulisi, että ne ovat vain kahvisäkkikankaasta. Kun nämät asettelen Erkin vuoteen eteen, niin tämä etukammari näyttää oikein sievältä ja Erkki saa oman pienen nurkkakammion. Mitä uutimen kannatin maksoi?"

"Kymmenen markkaa puuseppä siitä otti. Siinä oli sitten haat ja kaikki. Määltyt hän pani seinään myöskin samalla maksulla."

"Mutta mitähän Erkki sanoo, kun näkee nämä uutimet ja miten sievän yökammion ne hänelle muodostavat?"

"Sanoo, että sinä olet hyvä lapsi, iloitset kaikesta pienimmästäkin, mitä käsilläsi kokoon saat. Kylläpä minua monta kertaa on surettanut, kun en ole sinulle saattanut sellaista sivistystä hankkia, kuin muut

nykyajan nuoret tytöt saavat; mutta kun ei ollut varaa antaa molempien mennä kouluun, olen pitänyt toki tärkeämpänä, että Erkki saa opintojansa jatkaa. Hän meitä kuitenkin kykenee sitten elättämään, jos maailmassa tarpeeseen tulemme."

"Olkaa huoleti, äiti, minä olen aivan tyytyväinen. En minä kaipaa mitään. Erkki kotona ollessaan opettaa ja neuvoo minua sellaisissa asioissa, joita koulussa opitaan, vaikka hän tietysti ei niin paljoa ennätä. Äiti minua opettaa talouden toimiin, ja korutöitä opin, kun katselen, miten muut nuoret niitä tekevät."

"Hyvää päivää, Kerttu! Tuletko luistelemaan? Mandi tulee myöskin", kysyi nuori lukiolainen, joka nyt astui sisään. Hänen vanhempansa asuivat lesken talossa ja poika oli äskettäin palannut Turusta joululomaa viettämään.

"En nyt jouda. Erkki tulee kohta kotiin ja siksi meillä täytyy olla joulu valmis."

"Erkki, aina vain Erkki. Ikään kuin ei muita ihmisiä olisi maailmassakaan! Eilen sinä et tullut sen vuoksi, ettei Erkki ollut kotona, jotta olisit hänen saanut suojeliaksesi muka. Nyt on Mandi sisareni mukana, mutta taas on Erkki estämässä."

"Mene vain, Kerttu, vähäksi aikaa; hyväähän se ulko-ilma sinullekin tekee. Tuollaisen pienen virkistykseen sinä kyllä tarvitset".

"Menenkö siis, äiti?"

"Menet sinä". Lukiolaisen puoleen kääntyen jatkoi äiti: "Kauvan ei Kerttu toki saa viipyä, sillä parin tunnin kuluttua minä häntä tarvitsen joululeivoksiamme leipomaan."

"Kyllä siksi tulen varmaan", vastasi Kerttu ja puki pikaisesti yllensä, otti luistimet käsivarrelleen ja läksi sitten niin iloisena, kuin kuusitoistavuotinen tyttö saattaa olla, kun hän ahkerasti työtä tehtyensä pääsee hyvien toverien parissa raitista virkistystä nauttimaan.

Ulkona seisoj Mandi odottamassa ja nyt mentiin rantaan päin.

"Anna minulle, Kerttu, luistimesi kannettaviksi", pyysi lukiolainen.

"Kiitos vain, kyllä minä jaksan ne itsekin kantaa."

"No, etkö ymmärrä, että Elias tahtoo olla kohtelias", sanoi Mandi.

"Miksi en sitä ymmärtäisi, enhän muuten olisi häntä kiittänytkään."

"Sinä, Kerttu, olet niin omituinen, et sinä ole sellainen kuin muut tytöt", sanoi Elias.

"Hm — Siitä kai se tulee, ett'en ole samoin kasvatettu kuin muut tytöt. En osaa niin hienosti käyttäytyä kuin he."

"Etkö ole pahoillasi, kun et ole kouluun päässyt?" kysyi Mandi.

"En. Koska äidilläni ei ole ollut varaa antaa minun mennä kouluun, niin tiedän, että Jumala on sen niin sallinut ja parhaaksi nähnyt, enkä minä mitään kaipaa. Olen ihan onnellinen. Työtä on minulla myöskin tarpeeksi."

"Niin, ja olet terveempi ja onnellisempi kuin moni, joka lukee itsensä kalpeaksi ja pilaa terveytensä", sanoi Elias.

"Mutta jos lukee kohtuullisesti", tokasi Mandi. "Tarvitsehan ihminen sivistystä."

"Eikä taida mitään, kuten sinä ja lukukumppanisi. Ensin tarvitsee suuria muutoksia tulla teidän kouluihinne, ennenkuin niistä säällistä hyötyä on."

"Älä suotta sisartasi loukkaa, Elias. Noin ei Erkki koskaan sanoisi."

"Niin, mutta kun Mandi on aina ylpeä. Kyllä kai Erkkikin sinua moittii, jos sinussa moittimista on. Minä oikein kohta vihaan Erkkiä, sillä hän on silmissäsi niin täydellinen, ettei enään muut ihmiset ole mitään."

"Niin, minä pidän sangen paljon hänestä. Oikein kovin hauskalta tuntuu, kun tiedän, että hän jo tänä iltana on kotona."

"Keväällä minä tulen ylioppilaaksi, iloitsetko sitten, kun minä valkolakki päässä tulen kotia?"

"Katsokaatte, miten kaunis joki on! Ihan kuin kuvastin, ja luistelioita noin paljon! Rientäkäämme nyt."

"Taaskin jäit vastauksesta velkaan" — sanoi Elias.

"Kuules Elias, mistä Kokemäenjoki alkunsa saa?" kysyi Mandi.

"Mistäkö? — Oohoo sentään, et tiedä sen vertaa!"

"Tiedän kyllä, olemmehan lukeneet siitä koulussa, mutta minä en muista."

"Onko se tietoa, semmoinen. Mutta minä en sinulle sano, koska et tiedä."

"Kulovedestä se alkunsa saa", ilmoitti Kerttu.

"Katsos vain, sinä tiedät."

"Niin, tottakai, kun Erkki on opettanut minulle maantietoa ja vielä sanonut, että minun etenkin pitää tuntea Suomen maantietoa."

"Mutta mitenkä sinä sen muistit, kosk'ei Mandikaan muistanut, vaikka on niin ahkeraan koulua marssinut."

"Minä, näes, luen ainoastaan vähän, niin täytyyhän sen sitten päässä pysyä, mutta sisaresi lukee niin paljon, ett'ei mahdu muistiin."

"Hm — Mikä siis on parempi, lukea vähän taikka paljon?"

"Mistä minä tiedän, kysy oppineilta."

"Minun mielestäni on viisainta" —

"Että riennämme jälle luistelemaan, jotta sitten ennätämme ajoissa kotia", sanoi Kerttu ja juoksi samassa jälle, jossa hän sitoi kiireesti luistimet jalkaansa ja kiiti sitten jäätä pitkin niin nopeaan, että Eliaan ja Mandin oli vaikea häntä saavuttaa; vaan sitten kuitenkin kaikki katosivat tuohon kirjavaan joukkoon, joka jäällä oli luistelemassa.

Sillä välin, kuin nämät nuoret jäällä olivat luistelemassa, istui Teinin leski hetkiseksi pieneen kammariinsa keinuoliin levähtämään. Hän oli juuri saanut joululeivoksensa hyvään alkuun ja nyt hänellä oli vähäinen lepohetki. Hänen ajatuksensa lensivät monta vuotta taaksepäin — hän muisteli montaa, montaa joulua, jolloin miehensä vielä eli, jolloin Erkki ensi kerran joulukuusen näki sekä miten lapsi sitten vuosi vuodelta enemmän ymmärsi iloita joulupuusta. Sitten ajatteli hän tuota pitkää vuosijonoa, jonka hän oli yksin elänyt lastensa kanssa, ja niitä monia huolia — niin, huolet, ne nyt olivat kaikki ikään kuin usvan peittäminä. Hän näki vain kaksi kirkasta valopilkkuja, jotka hänen elämänsä sulostuttivat, ja ne olivat hänen lapsensa. He olivat aina tuottaneet iloa äidillensä. Josta enemmän vaivaa näemme, se meille rakkaammaksi, kalliimmaksi tulee, ja niinpä Erkkikin äidilleen oli, jos mahdollista, vielä rakkaampi kuin Kerttu, sillä tyttönen oli aina äitinsä silmien alla, mutta Erkki oli maailmalla jo pienestä. Äiti oli monta yötä valvonut, hartaasti rukoillen poikansa puolesta, rukoillut, että Jumala häntä suojaisi ja varjelisi kaikista vaaroista, ja varmaankin äidin rukous oli kuultu, sillä oikeimpa kunnolliseksi tämä poika oli kasvanut.

Äidin näin ajatellessa menneitä vuosia, oli aika jo kulunut hänen huomaamattansa niin, että luisteliat palasivat.

Elias seurasi Kerttua sisään, sanoen: "Tässä hän nyt on, viivymmekö liian kauan?"

"Ette. En vielä odottanutkaan teitä; kumma, miten pian aika joutui. Katsokaas vain, johan taikinakin nousee partaittensa ylitse, hyvä että tulitte."

"Kiitos hyvästä seurasta, Kerttu, ja hauskaa joulua teille kaikille! Huomenna tulen katsomaan, minkälaiseksi Erkki on muodostunut lukukauden ajalla."

Elias läksi ja leski tyttärineen rupesi leipomaan. Kun saivat viimeiset nisuleivät leivotuiksi, sanoi äiti: "Minä lähden panemaan uuniin valkeata, leivo sinä tortut. Leivät ovat hyvässä nousemisessa, mutta kyllä se tarpeen onkin, sillä päivä on jo puolessa. Kun vain ehtisimme saada kaikki valmiiksi siksi, kuin Erkki tulee."

"Kyllä saamme, jahka olen tortut leiponut, rupean siivoamaan huoneita."

Äiti meni panemaan uuniin valkeata ja Kerttu leipoi ja täytteli torttuja. Pian ne tulivat leivotuiksi. Hän kantoi pellit leivoksineen kyökkiin, joka oli kylmä, sekä rupesi sitten asettelemaan etukammaria

kuntoon. Edellisenä päivänä hän jo äitinsä kanssa oli molemmat huoneet siivonnut, mutta nyt oli leipomisen takia vielä vähän epäjärjestystä syntynyt.

Kun Kerttu oli huoneet siivonnut, rupesi hän naputtelemaan äsken valmistuneita uutimia etukammarin nurkkaan, johon puuseppä oli asettanut niitten kannattimen. Sitten pyyhki hän vielä tomun suuresta peilisatullista, joka oli piirongin päällä, ja asetti murattiköynnöksen sievästi sen yläpuolelle seinään. Sitten tarkasteli hän huonetta, näyttäisikö se hauskalta, ja niin hauskalta se tosiaankin näytti, ett'ei Kerttu sitä palatsiin olisi vaihtanut. Varsinkin tuo nurkka, jota hänen ahkeralla kädellään ommellut uutimet koristivat, näytti sievältä.

"Kerttu, tuo tänne nisukakku-pellit, uuni on lakaistu jo", kuului äiti huutavan ja tyttö riensi takakammariin sekä vei sieltä pulleiksi nousseet nisukakut pelineen kyökkiin.

Kun nisuset olivat kypsät ja kellertävinä peitteensä alla ja tortut paraikaa uunissa, au'aistiin kyökin ovi äkkiä ja Erkki astui sisään.

"Erkki! Hyvänen aika, kun emme ollenkaan kuulleet!"

"Tulin aivan hiljaa ja sitten tunsin niin tavattoman makean lämpimän leivän hajun, että sen mukaan heti tiesin tulla tänne."

"Voi hyvänen aika! Kerttu, vie Erkki kammariin; torttumme ovat uunissa, minä kohta saan ne kypsiksi ja tuon sinulle lämpimäisiä. Voi oma poikani, kun nyt todellakin olet kotona!"

"Äiti, me istumme täällä vain, niin kauan kuin tortut kypsyvät."

"Ei suinkaan, sinä saat häkää, et sinä tällaisiin ole tottunut."

"Kyllä minun hyvin sopii olla täällä, koska äitikin on. No, katsotaan torttuja nyt, etteivät pala."

"No niin, ole nyt sitten täällä, kyllä se on hauskaa."

"Minä katson uuniin, äiti juttelee Erkin kanssa, kyllä minä osaan paistaa", sanoi Kerttu.

Tortut saatiin valmiiksi ja sitten laitettiin kahvia. Uunin hiiluksella pannu pian kiehui. Erkille maistui kahvi sekä äidin ja siskon leivokset niin hyvältä, tuon pienen kodin kahvipöydän ääressä, ett'ei hän mielestään sellaista kahvia eikä sellaisia leivoksia ollut sitten maistanut, kuin hän kotoaan lähti.

Siinä he nyt istuivat kahvipöydän ääressä juttelemassa. Kerttu kertoi luistinretkestänsä sekä uusista uutimista, jotka hän jouluksi oli saanut valmiiksi ja Erkki puhui tutkinnoistaan, jotka hän oli suorittanut sekä että hän Juhannukseksi aikoi päästä papiksi. "Ja huomenna ai'on ensi kerran saarnata täällä kirkossa", lisäsi hän vielä.

"Sinäkö! Ja minä saan siis todellakin kuulla sinun julistavan Jumalan sanaa seurakunnallemme! Oi rakas poikani, tämä on joululahja sellainen, ettei suinkaan mikään äiti parempaa ole saanut. Vaan sinun täytyy oitis mennä provastille asiasta ilmoittamaan."

"Sen olen jo tehnyt, äiti kulta. Minä jo muutamia päiviä takaperin ilmoitin sen hänelle; mutta täytyy minun kuitenkin mennä kysymään, suostuiko hän pyyntöni."

"Mutta pitäisihän sen oleman sanomalehdessäkin. Se äsken juuri tuotiin, vaan minä en sitä silloin joutunut katsomaan, kun äiti huusi leipiä kypsentämään."

Sanomalehti otettiin esiin. "Kas, onhan siinä oikein tuossa alussa: Joulupäivänä saarnaa suomal. puolip. saarnan kello 1/2 10 ylioppilas Erkki Teini. Oikein se on siinä sinun nimesi! Mitähän nyt sanovat meidän vuokralaiset ja kaupunkilaiset? — Oi sentään, että minun silmäni sinun näkevät saarnastuolissa! En sellaista iloa luullut näkeväni." Äiti rupesi ilosta itkemään.

"Äiti hyvä, olen sitä jo kauan tuuminut, mutta en tahtonut mitään puhua, ennenkuin nyt vasta, sillä minä pelkäsin, että jokin este olisi saattanut tulla, joka olisi toivomme tehnyt tyhjäksi".

"Kyllä se olikin paras, sillä nythän tämä on oikea joululahja meille", sanoi Kerttu.

"Niin, paras joululahja, minkä olisin saattanut saada. Ei sellaista joululahjaa moni äiti saakkaan."

Tunnit kuluivat joutuiseen ja Teinin lesken kammarissa sytytettiin lamput ja kynttilät. Pienoinen joulukuusikin paloi etukammarissa. Joululahjoja heillä ei ollut useita, mutta vähän kuitenkin. Erkille oli äiti kutonut lämpimät sukat ja Kerttu oli ommellut paitoja ja kauluksia, jotka hän sitten itse oli silittänyt kiiltäviksi. Erkki oli ostanut kirjan äidilleen sekä Kertulle. Siinä joululahjat kaikki. Niistä näkyi kuitenkin, että he kukin rakkaudella olivat muistaneet toisiansa.

Kerttu aikoi nyt mennä pöytää kattamaan, mutta samassa jotakin tömähti ovea vastaan sen ulkopuolella. Erkki juoksi katsomaan; siellä ei ketään näkynyt, mutta paketti, jonka päällekirjoitus oli Kertulle, löytyi oven takana. Kerttu sen aukaisi ja siinä oli Runebergin "Hanna" korukansiin sidottuna.

"Katsoppas vain, muualta tullut lahja", sanoi Erkki. "Keneltä sisarkultani tämän on saanut?"

"Jollen sinulta, niin en tosiaankaan tiedä", sanoi Kerttu, mutta hänen punastuvat poskensa kuitenkin ilmaisivat, että hän aavisti, keneltä lahja tuli. Iloisena ja tyytyväisenä läksi hän nyt kattamaan illallis-pöytää ja hetken perästä tuli hän käskemään äitiänsä ja veljeään ruoalle.

Illallisen jälkeen äiti lastensa kanssa veisasi jouluvirren ja sitte Erkki vielä luki iltarukouksen, jonka jälkeen he menivät levolle.

Joulu-aamuna äiti läksi lapsinensa kirkolle. Erkki meni sakaristoon, mutta äiti ja tytär kirkkoon, joka oli väkeä täynnä. Kun leski lähestyi sitä penkkiä, jossa hän tavallisesti oli istunut, tekivät penkissä istujat kohta nöyrästi tilaa ja leski ajatteli: "tämä on poikani tähden — mitäpä he minulle, köyhälle leskelle, muuten tilaa tekisivät".

He istuivat penkkiin, siunasivat, ja äiti rukoili hartaasti, että Jumala antaisi voimaa ja taitoa Erkille, jotta hän saattaisi niin julistaa Herran sanaa, että se ihmisiä ohjaisi oikealle tielle. Kun hän näin oli huokauksensa korkeuteen lähettänyt, katsoi hän ympärilleen. Kirkko oli valoisa ja ihmisiä oli tullut läheltä ja kaukaa. Kävellessä ja ajaen olivat he rientäneet joulujuhlaa viettämään, kuten aina ennenkin, mutta lesken mielestä kaikki nyt olivat tulleet hänen poikansa tähden, kuullaksensa, kun hänen poikansa saarnasi. Kukapa ei sitä olisi tehnyt, rientänyt vaikka mimmoisen pyryn lävitse. — Hän ajatteli, että muut olisivat tehneet kuten hänkin. Kaikki ihmiset nyt katsoivatkin juuri häneen ja Kerttuun, net varmaan ajattelivat, että he olivat onnellisimpia ihmisiä maan päällä. Kentiesi eivät aivan väärässä olleetkaan. Näin äidin ajatukset pyörivät lemmikkinsä ympärillä, kunnes poika astui saarnastuoliin. Silloin hän pani kätensä ristiin ja kuunteli levollisena saarnaa. Hän oli poikansa puolesta rukoillut ja oli varma siitä, että Jumala tuon rukouksen oli kuullut.

Tyytyväisenä läksi hän taas Jumalan palveluksen loputtua kotiansa, sillä yksinkertaista ja selvää sanaa oli Erkki saarnannut, eikä sellaista, kuin moni harhaoppinen tähän aikaan.

Päivällä tuli Elias Teinin perheen luo ja onnitteli Erkkiä, joka jo noin pitkälle oli ehtinyt. "Koska minä näihin asti ennätän sinun jälkiäsi seurata?" sanoi hän.

"Ei siihen tarvita paljoakaan aikaa, kyllä sinä saarnaan pääset", vastasi Erkki.

"Mutta minä en tahdo, ennenkuin sitte vasta, jahka jo pian papiksi tulen. Niinhän sinäkin teit ja Kerttu sanoo aina, että kaikki on parasta, mitä sinä teet."

"Vai niin, sitte hän varmaankin arvoni laskee liian korkealle."

"Niin — nyt taas. Olet sinä hyvin kummallinen. Enhän minä sillä tapaa ole sanonut koskaan."

"Noh, sopikaa pois. Kerttu, tuleppas näyttämään tuota kaunista joululahjaasi, josta emme tiedä, mistä se on tullut."

"Pukki sen toi", niin minulle aina ennen vakuutettiin, kun lapsena lahjoja sain, ja siihen selitykseen ai'on vieläkin tyytyä", sanoi Kerttu, tuodessaan kirjansa esille.

Elias katsoi sitä, kysyen: "Pidätkö tuosta kirjasta?"

"Pidän. Olen lukenut sen jo kertaaseen, mutta ai'on vielä toiseen kertaan sitä lukea." Kerttu kyllä aavisti, kenen antama kirja oli.

Joululomalla Elias usein kävi Teinin perheessä, sillä hän viihtyi erinomaisen hyvin. Joskus sai, hän Mandi sisarensakin mukaansa, mutta vain harvoin, sillä Mandi, joka oli varakkaan tirehtöörin tytär ja ylellisyyteen taipuvainen, ei viihtynyt näitten ahkerien ja vaatimattomien ihmisten parissa.

Joutuisasti lyhyen joululoman päivät riensivät loppuun ja nuorukaiset läksivät pois, Elias lukioon, tulluksensa keväällä ylioppilaaksi ja Erkki Helsinkiin, pyrkiäkseen papiksi Juhannukseksi.

II.

Kevätuulokset suhahtelivat kaupungin lehtokäytävien siimehikkäissä puissa. Nuori vehreys levitti herttaista kevätluoksua laajalle. Juhannuslehdossa käveli herroja ja naisia hienoissa puvuissa. He olivat nauttimassa kevätpäivän raitista ilmaa, vaan toisia ihmisiä hyöri ja pyöri niin, etteivät huomanneetkaan sitä suloa, mitä luonto tarjosi, sillä siihen heillä ei ollut aikaa. Nämät olivat ne, jotka kaupungissa muuttoa tekivät kesäkuun ensi päivänä. Pitkin kaupungin katuja kulki pitkät jonot muuttokuormia ja ihmisiä, jotka kantoivat, mitkä tuolia, peiliä, kasvia y. m.

Teininkin lesken taloon nämä hommat ulottuivat, sillä Eliaan isä oli saanut tirehtöörin viran Helsingissä ja oli myöskin muuttopuuhissa. Toisia muutti hänen sijaansa. Eräs keski-ikäinen, naimaton kauppias oli katsonut lesken huonerivin itselleen sopivaksi ja kauppaliikkeelleen etuisaksi sekä oli siis vuokrannut huoneet.

Elias oli päässyt ylioppilaaksi ja saanut valkoisen lakin. Hän oli näinä viimeisinä päivinä tavan takaa käynyt lesken luona. Asioita karttui kovin runsaasti, mutta Kertulla tavallisesti oli niin kiire, ettei hän Eliaan kanssa joutunut pitkiä puheita pitämään. Nyt Elias taas tuli Teinin lesken luo, vaan kun Kerttu oli ulkona, kaupungissa asioilla, kysyi hän maltittomasti:

"No milloinka hän kotia tulee? Tuleeko jo pian?"

"Ei suinkaan hän kauan viivy. Olisiko teillä mitään asiaa hänelle?"

"Olisi kyllä."

"Enkö minä saata asiaanne toimittaa?"

"Noh, ette juuri nyt. — Kyllä minun tarvitsee häntä tavata."

"Nuori herra istuu sitten, kyllä hän pian tulee." Leski lähti toimiinsa ja Elias käveli huoneessa edes takaisin, katsoi kelloansa tavan takaa sekä hyräili jotakin nuottia. Pöydällä kukoisti kaunis punainen ruusu ja Elias katseli sitäkin ajan vietteeksi — hän käänteli kukkaruukkuja ja tarkasteli sitä joka puolelta, ikään kuin hän olisi etsinyt siitä jotakin erinomaista, tahi luullut sen joksikin muuttuvan, mutta semmoisenaan se kukkaruukku vain pysyi. Siinä maltittomana istuessaan kuuli hän vihdoin Kertun tulevan ja riensi ovea aukaisemaan,

"Kah, sinäkö täällä olet! Etpä usko, kuinka kaunista siellä ulkona on; en koko päivänä tahtoisi sisälle tulla, jos vain olisi ulkona sopivaa työtä."

"Kyllä minä toimitan sinulle hauskaa työtä, siksipä juuri olen täällä sinua odottamassa. Mandi ja minä olemme muutamien muitten kanssa päättäneet mennä krokettipalloja lyömään ja tahtoisimme sinua mukaan. Juoksupojan olen jo edeltäpäin lähettänyt sinne palloja viemään."

"Kiitoksia paljon, olisi se kovin hupaista, mutta en tiedä varmaan, saatanko tulla, sillä minun on kovin kiire; on ommeltavana liinavaatteita, joittenka täytyy välttämättömästi tulla valmiiksi siksi kun Erkki Turusta pappina kotia palaa. Hän lähtee sitten oitis apulaiseksi jonnekin ja vaatteet pannaan hänen mukaansa. Ei tiedä vielä, kuinka kauas hän määrätään."

"Kuules, minä lähden huomenna, enkä sitten enään tule sinua pyytämään. Erkki on sentään onnellinen — sinä istut ennen ompelemassa hänelle, kuin tulet viimeisenä iltana, kuin minun näet, meidän kanssamme huvittelemaan."

"Sinä olet ihan väärässä. En minä hetkeäkään tuumi, kumpaa halukkaammin teen, vaan mitä minun on tekeminen."

"Tietysti teet sitä, mitä sinua haluttaa."

"Joka vain haluansa tyydyttää, kyltyy pian huveihinkin."

"Koska sinä noin tuumivaksi olet tullut?"

"En ole tietääkseni ollut kevytmielinen koskaan, enkä usko, että sinäkään sitä tahdot sanoa. Olet pahalla tuulella, mutta sitä et saa olla. Ehkä tulen mukaan — saatanhan ommella vielä ahkerammin sitten taas, ovathan aamut valoisat ja illat pitkät."

Kerttu meni äidilleen ilmoittamaan, että Elias tahtoi häntä huviretkelle. "Mihinkä nyt sitte menette?" kysyi äiti.

"En tullut kysyneeksi, kun ajattelin, ett'en kentiesi joutuisi, kun niitä Erkin paitoja vielä on monta valmistamatta."

"Jahka minä kysyn, minnekkä lähtevät." Äiti ja Kerttu menivät Eliaan luo ja äiti kysyi, minne

mentäisiin.

"Luusoorin mäelle lähdetään. Siellä saamme vähän virvoituksiakin. Älkää nyt antako kieltävää vastausta, ken tietää, koska minä olen tilaisuudessa pyytämään Kerttua huvimatkalle."

"Mene sinä vain, Kerttu. Te, Elias, olette aina ollut hyvä meidän tytölle, joka kuitenkin on ylen vähän saanut nauttia niitä iloja, mitä toisille nuorille on tarjona. Mutta kuten ennenkin, varoitan teitä, ett'ette kauaa viivy. Olen aina voinut luottaa teihin."

"Ja saatte sen tehdä vastakin."

"Kiitoksia, äiti!" sanoi Kerttu. "Nyt saamme hauskan retken, kun ilmakin on noin ihana."

"Tuletko oitis? Meillä on jo tyttöjä odottamassa."

"Tulen, puen vain ylleni."

"Minä menen siis sanomaan, että tulet. Hyvästi!"

"Sinä nyt taas viivyit siellä matamin luona", sanoi Mandi, joka kumppaneineen seiso i pihalla. "Ai'oin juuri tulla sinua hakemaan. Mitä siellä nyt taas kursailtiin — eikö Kerttu tullutkaan?"

"Kyllä hän oitis tulee."

"Ehkä saat hänestä svägerskan" — sanoi eräs nirppanenäinen tyttö.

"Kas, miten Helmi on ivallinen. Elias vain sen vuoksi tahtoo häntä mukaan, että hänen tulee Kerttua sääli, sillä tytön täytyy aamusta iltaan ahkerasti olla työssä."

"Onko hän tuon matamin tyttö, jonka luona te asutte?" kysyi eräs Nanni niminen tyttö.

"On", vastasi Mandi, "ja hän on leikkinyt meidän kanssamme pienestä tytöstä. Nyt, kun huomenna muutamme pois, tahdomme, että hänkin tämän viimeisen kerran, kun huvittelemaan menemme, tulee mukaamme."

"Hän on siis vain tuollainen matamin tyttö", sanoi Helmi ja rupesi hyräilemään:

"Ostat hatun, ostat kaban, röökinäksi muodostut. — Uh, kuinka on kuuma tänään! Olisin halusta jättänyt sadetakkini kotia, mutta mamma vaati minua ottamaan sen mukaani illan vuoksi. Hän arveli, että ilma kävisi kosteaksi. Ehkäpä tuo Terttu eli Kerttu, tahi miksikä häntä nimitit, ottaisi kantaaksensa tämän, kun antaisin hänelle pienen juomarahan."

"Mitä tuumitkaan!" huudahti Mandi.

Elias katsoi harmista säihkyvillä silmillä Helmiin ja lausui: "Te olisitte todellakin hyvin kohtelias sille tytölle, jolle me olemme koettaneet hankkia lepopäivän. Kantaa teidän takkianne, se ei saa tapahtua! Ennen —".

Hän ei saanut jatkaa, sillä samassa Kerttu jo tuli. Hän oli niin sievän, iloisen ja raittiin näköinen, että sekä Helmi että Nanni ihmeekseen häntä katselivat. Pieni veitikkamainen hymy hänen huulillaan lisäsi myöskin hänen kauneuttaan. Kerttu oli kuullut loppu-osan noitten nuorten keskustelusta ja sepä hiukkasen häntä nyt huvitti.

Mandi esitti kumppaneillensa Kertun ja sitten läksivät matkalle. Tiellä lisäänty i heidän seuraansa vielä kolme nuorta herraa.

Kun vähän matkaa olivat kulkeneet, sanoi Kerttu hymyillen: "Ehkäpä minä saisin kantaa Helmi niiden takkia; minulla kentiesi on vähän enemmän voimia."

"Ei, ei suinkaan, mitäpä te paremmin jaksaisitte."

"Kyllä maar, eihän minun ole ollut vara elää niin hienosti kuin teidän."

Helmi oli aivan häpeissään, mutta nuoret herrat riensivät ottamaan hänen takkinsa ja Helmi unohti pian tukalan asemansa siitä ilosta, että herrat kilpailivat hänen takkinsa kantamisesta.

Kun Luusooriin tulivat, alkoivat he krokettia lyödä ja sitä tehty änsä vähän aikaa, rupesivat kahvia juomaan, ja sitten leikkivät taas siksi, että oli aika lähteä kotia. Hauskaa heillä oli ollut, eikä kukaan enää muistanut, että Kerttu oli vain "matamin tyttö", sillä hän oli niin sievä ja herttainen, niin viehättävä, että sekä herrat että naiset häneen mielyivät.

Muut herrat paitsi Elias, menivät saattamaan Helmiä ja Nannia heidän kotiinsa. Elias, joka seuraavana päivänä oli muuttava Porista, läksi kotia suorastaan, mutta Kertun hän kuitenkin saattoi hänen äitinsä luo, jotta samalla saattaisi jäähyväiset sanoa.

Tultuansa Teinin lesken luo, ei tämä ollutkaan etukammarissa. Kerttu käski Eliasta istumaan ja meni äitiänsä keittiöstä etsimään. "Minä tulen oitis, pesen vain käteni ensin ja pistän puhtaana vyöliinan eteeni", sanoi äiti, joka oli perunoita kuorimassa. "Panen teevettäkin tulelle ensin, ehkä se kyllä hyvältä maistuisi".

"Ei hän joudu viipymään."

"Soo, soo, no, kyllä minä pian tulen."

Kerttu meni jälleen Eliaalle seuraa pitämään. Elias istui pöydän ääressä ja katseli ruusua, joka siinä kukki, sekä sanoi, kun Kerttu tuli: "Kuules, anna minulle muistoksi tuo puolipuhjennut ruusu. Minä tulen joskus vaihettamaan sitä täydesti puhjenneeseen, jos saan."

Kerttu otti sanaakaan sanomatta kukan ja antoi sen Eliaalle.

Kun äiti tuli sisälle, oli ruusu Eliaan napinlävessä. Äiti kiitti Kertun puolesta kaikesta siitä hyvästä mitä Elias oli osottanut Kertulle ja sitten sanottiin jäähyväiset.

Seuraavana päivänä läksi tirehtööri perheineen pois ja kauppias P. tuli hänen sijaansa.

Teinin leski oli taas tavallisissa toimissaan ja Kerttu ompeli linavaatteita Erkille, mutta neula, jolla hän tavallisesti ahkeraan työtä teki, lepäsi nyt välistä hänen käsissään ja hän istui miettiväisenä. Vihdoin aukaisi hän akkunan. Kesätuulonen suhahteli sirenipuitten latvoissa — se suhahteli niin kummanlaisesti Kertun mielestä. Kuiskailiko se: "hyvästi, iäksi hyvästi!" — vai kuiskasiko se: "hyvästi, me tapaamme toisemme jälleen!" — tästäpä ei Kerttu saanut selkoa.

III.

Neljä vuotta on kulunut siitä, kuin ensi kerran tulimme Teinin lesken tuttavuuteen. Samalla paikalla, samassa huoneessa kuin silloinkin hänen tyttärensä nytkin istuu ompelemassa, ja kiire hänellä näkyvä olevan. Joululähestyy ja hän ompelee joululahjoja. Erkki on pappina Hämeessä. Hän on jo kolmatta vuotta ollut naimisissa ja Erkin pikku Mannelle Kerttu ompeli vaatteita, niin somia ja sieviä, että iso-äiti oikein halasi nähdä sitä pientä olentoa, joka niihin oli pukeutuva.

Erkiltä oli tullut kirje, jossa pyydettiin että äiti ja sisar tulisivat joulua viettämään hänen kotiinsa. Teinin leski luki tavan takaa tuota kirjettään, siinä oli hänen mielestään aina jotakin uutta. Nytkin hän taas sanoi Kertulle: "Kuules, tyttöseni, mihinkä laskit Erkin kirjeen, en muista oikein, mitä hän kappalaisentilastaan kertoi".

Kerttu nousi heti ja toi piirongin-laatikosta kirjeen. Äiti asetti silmälasit nenälleen sekä luki:

"Äiti rakas!

Tulkaa nyt jouluksi Kertun kanssa katsomaan meitä — katsomaan oman poikanne kotia, ja tuota pientä pojanpoikaanne, jota juuri opetamme sanomaan "Mummo". Pikku Mannen huulet ovat jo monesti aivan pitkällä, kun hän niin sydämmestään koettaa oppia kalliin äitimme nimeä mainitsemaan, mutta ei se vielä häneltä käy, vaan kun äiti muutaman päivän täällä on ja välistä häntä polvillaan pitää, niin hän varmaankin oppii Mummoa huutamaan.

Annini on kovin iloinen siitä, että nyt vihdoin saamme pysyä alallamme, kun meillä on oma kappalaisentila, enkä minäkään ole vähemmän tyytyväinen. Kuinka iloiseksi äiti tuleekaan, kun näette, että Jumala on siunannut köyhän poikanne niin, että hänellä nyt on talo, karjaa ja kaikkea tarpeeksi. Vaimoni on sellainen toimielias pastorin rouva, että kaikki emännätkin hänestä pitävät — —."

"Voi, voi, tuota Erkkiä — kaikkia hän nyt puhuu huvitellaksensa minua. Sellainen hän juuri on kuin ennenkin. Mitäpä se poika mummon nimeä osaisi sanoa, kun ei vielä ole edes nähnytäkään. Lieneekö tuo Annin näköinen vai Erkinkö. — Kylläpä olisi hauska nähdä! Hm, kauniit ovat molemmat, tulkoon sitte isäänsä taikka äitiänsä."

"Äiti, kauppias P. näkyy tulevan tänne. Hän varmaankin tulee vuokraansa maksamaan."

"Niin tulee, laske pois tuo kirje."

Kauppias astui sisälle. "Hyvää päivää — aina Kerttu neiti on yhtä ahkera."

"Hänellä on vähän kiirettä ollut, ai'omme lähteä jouluksi poikani luo. Saimme häneltä kirjeen, ja hän niin hartaasti pyytää meitä tulemaan."

"Jaa niin, mitä minun tuli sanoa, niin, neiti ompelee siis joululahjoja?"

"Niin teen, siksipä on vähän kiirettä ollut."

"Pelkään, että liiaksi rasitatte itseänne."

"En ikään, kyllä sitten taas joulun aikana joudun lepäämään."

"Ei hän liiaksi rasittuneelta näytä ja terve hän, Jumalan kiitos, on ollutkin. Ei siitä nuori pahene, vaikka välistä vähän kiirettäkin on."

"Jaa niin, tuota noin, minä tulin vuokraani maksamaan. Tässä on, ehkä neiti on hyvä ja tarkastaa, onko oikein laskettu."

"Kyllä maar siinä on oikea määrä; kukapa paremmin saattaisi laskea kuin kauppiamies."

Leski meni panemaan kahvipannunsa tulelle ja Kerttu tarjosi paperossia. Siinä nyt oli kauppiaan kovin hauska istua, tuossa kodikkaassa, lämpimässä huoneessa, näitten herttaisten naisten parissa. Hän oli sen aina huomannut, joka kerta, kun hän tuli vuokraansa maksamaan, että heidän olisi erinomaisen hyvin sopinut aina asua näin yhdessä; silloin hänen tietysti ei olisi tarvinnut vuokraa maksaa ja naiset olisivat hoitaneet hänen talouttaan ja hän olisi työnsä tehtyä saanut polttaa papirossia ja Kerttu olisi istunut hänen rinnallaan ommellen — niin, ommellen tuollaisia somia pieniä esineitä. — Tämä perhekuva oli nyt niin elävänä hänen silmiensä edessä, että ukko ajatteli: "Minun täytyy se asia nyt esittää hänelle, sitä ei auta kauemmin tuumia". Hän tarttui Kertun käteen, jonka tämä ujosti veti pois, ja sanoi: "Jaa niin, minä tahdoin vain sanoa, että minun nyt vihdoinkin täytyy ilmoittaa, että, että minä teitä rakastan ja pyydän teitä sulostuttamaan minun yksinäistä elämääni."

Kerttu sanoi vakaalla äänellä: "Sitä en saata. — Minä teitä kunnioitan, vaan rakastaa teitä en saata."

"Jaa niin, en minä vastausta heti olisi tahtonut, miettikää nyt ensin, ehkä sentään vielä toisinkin ajattelette."

"Kyllä minun päätökseni on varma, mutta älkää sentään meihin suuttuko, vaan olkaa ystävällinen kuten ennenkin."

Äiti tuli samassa kammariin ja käski Kertun tuoda kahvi-asettimet sisälle. Kun Kerttu oli mennyt, puhui kauppias asiansa äidille. "Odottakaa, ehkä hän sentään asiaa mietittyänsä ajattelee toisin", vastasi äiti. Kerttu toi kahvia ja kauppias joi, sekä poltteli välillä papirossiansa, mutta ei hän sentään kauaa viipynyt enään. Hänen mentyänsä sanoi äiti: "Kerttu, etkö tehnyt hullusti, kun et ottanut kauppiasta? Kentiesi elämäni on hyvinkin lyhyt, olisi ollut hauskaa, kun olisin nähnyt sinun hyvässä suojassa".

"Jos jäänkin äidistä yksin, jota Jumala varjelkoon, en ole turvaton. Jumala minua kyllä suojaa ja minä osaan tehdä työtä, ei minulla siis ole mitään hätää. Sitä paitsi en koskaan elatukseni vuoksi miestä ota, enkä luule, että äitikään sitä tahtoisi."

"En, lapseni, mutta tämä kauppias on kunnioitettava mies, vaikka hän näin naisten seurassa on vähän ujo ja kömpelö. Luulin toki sinun saattavan häneen rakastua, mutta sinulla on ehkä toinen vielä rakkaassa muistossa, vaan sellaiset nuoruuden unelmat ovat pilven takaisia. — Neljä vuotta on siitä, kuin Elias läksi — mitenkä saattaisi nuorukainen muistaa lapsuuden ystävää niin kauan, kun ei ole häntä kertaakaan nähnyt sillä aikaa. — Eihän teidän välillänne mitään sopimusta ollut?"

"Ei, äitini, vaan hän tulee kuitenkin kerran."

"Katso, ettei pettynyt toivo sydäntäsi muserra; parempi olisi unhottaa hänet. En minä kuitenkaan sen vuoksi kehoita sinua kauppiaille menemään, sillä vastoin tahtoansa ei kenenkään pidä avioliittoa rakentaa. Sinä olet joka joulu tuntemattomalta saanut kirjan joululahjaksi — onko antaja ehkä sentäänkin sinulle tuttu?"

"Niin luulen. Ja, äiti, kerran hän tulee itse, sen uskon lujasti. Antakaa minun olla onnellinen luottamuksessani."

"Ole, lapseni, en puhu kauppiaasta enään koskaan."

Joulun edelliset lyhyet päivät riensivät nopeasti ja Teinin leski tyttärinensä läksi Hämeeseen Erkki Teinin kappalaisen tilalle.

* * * * *

Kynttilät olivat sytytettyinä Erkin kodissa. Joulukuusi levitti herttaista valoansa tuon yksinkertaisen maapappilan saliin. Iso-äiti istui teepöydän ääressä ja Erkki oli itse tuonut pikku Mannen hänen syliinsä ja Anni oli asettanut jakkaran iso-äidin jalkojen alle, jotta hän istuisi oikein mukavasti. Sitten juotiin teetä. Kun ensi kuppi oli juotu, rupesi joululahjoja tulemaan joka ovesta ja pikku Mannelle kaikkein enimmän. Kaikki muut, paitsi Kerttu, olivat iloisia, mutta hän oli tavallista vakavampi. Anni meni vähän kyökkitoimiinsa, vaan palasi samassa, tuoden muassaan postilaukun. "Erkki, posti on tullut", sanoi hän, "aukaisepas tämä laukku, kentiesi löydämme sieltäkin lahjoja".

Erkki aukaisi laukun ja otti sieltä sanomalehdet sekä paketin, jonka päällekirjoitus oli: 'Neiti Kerttu Teinille'. "Katsokaa, tämä paketti on tullut Poriin ja sieltä se on tänne lähetetty."

Kerttu lensi aivan punaiseksi, tuo paketti oikein poltti hänen käsissään, mutta hän ei sitä kuitenkaan aukaissut. Erkki otti sanomalehdet ja silmäili niitä vähäisen. "No nyt on Elias suorittanut erotutkintonsa. Kohta kai hän siis lähtee Turkuun", sanoi Erkki.

Kerttu hiipi hiljaa pois huoneesta, saadaksensa rauhassa avata pakettinsa. Kirjan se sisälsi ja kirjan nimilehden sisäpuolella oli kirjoitettu: "Kohta tulen perimään puhjennutta ruusuani".

Sillä välin kävi etehisen ovi ja Erkki kiirehti katsomaan, kuka sinne tuli. Olikohan se ehkä joku, joka häntä tahtoi kesken joulu-iloa sairaan luo? Turkkiin puettu mies — "Elias! hyvänen aika, enhän sinua aikonut tuntea!"

"Suo anteeksi, että näin tulen teidän joulurauhaanne häiritsemään, mutta aikomukseni olikin lähteä äitisi luo Poriin, johon lähdinkin ja ennätin vähän sopivampaan aikaan; mutta siellä kuulin, että äitisi ja sisaresi ovat täällä. Koska minun jo Uudenvuoden ajoissa täytyy olla Turussa, jonne en tahtonut lähteä näkemättä heitä, niin päätin tulla tänne."

"Ja olet erittäin tervetullut *kaikille*", vastasi Erkki. "Käy nyt osaa ottamaan meidän joulu-ilostamme".

He menivät saliin, jossa taas syntyi ilo. Elias katseli etsien ympäri huonetta ja kysyi vihdoin: "Missä on Kerttu?"

"Kerttuko? niin tosiaankin, hän on poissa", sanoi Anni. "Hän ehkä meni aukaisemaan postissa tullutta joululahjaansa tuonne kammariin. Menkää sinne vain häntä tervehtimään, hän varmaankin kovin hämmästy."

Kerttu istui miettiväisenä, kirja sylissä, kun Anni aukaisi oven, sanoen: "Kerttu, tässä tuon luoksesi vanhoja tuttaviam." Sen jälkeen riensi hän taas saliin, teetä kuppeihin kaatamaan.

"Elias!" huudahti Kerttu, vaan samassa hän onnellisesti hymyillen tarjosi kättä Eliaalle, joka sulki hänen syliinsä, sanoen:

"Nyt tulen perimään puhjennutta ruusuani!"

"Minä tiesin sinun kerran tulevan, en koskaan ole sitä epäillyt", vastasi Kerttu.

Vähän aikaa juttelivat he keskenänsä ja menivät sitten käsitysten saliin, jossa Eliasta uutena perheenjäsenenä sydämmellisesti otettiin vastaan.

Erkin pappilassa vallitsi nyt onni, rakkaus ja rauha, ja iso-äidin ilo oli oikein täydellinen, kun pikku Manne, jonka Erkki oli vienyt Elias sedälle onnea toivottamaan, vähän suutaan nirpistäen kurkotti käsiänsä mummollensa, sanoen: "Mum — mummo".

"Vielä yksi joululahja lisää!" huudahti iso-äiti, "lapsi osaa sanoa mummo".

Myöhempään illalla sanoi Teinin leski: "Erkki, kiittäkäämme Herraa kaikesta hyvästä, jota Hän meille on tänäkin päivänä suonut."

Erkki otti kirjan, josta hän luki rukouksen ja sitten veisasivat he kaikin yhdessä jouluvirren. Sen jälkeen tämä onnellinen perhe sanoi yöhyväiset toisillensa.

Yöllä, kun kaikki jo nukkuivat ja kuu lasi kalpean valonsa Erkin pappilan akkunoille ja tähdet

taivaalla kirkkaina tuikkivat, valvoi leski vielä. Hän tunsu itsensä yksinäiseksi: nuot lapset, jotka hänelle olivat kaikki tässä maailmassa, joita hän niin suurella huolella oli kasvattanut, heidän sydämissään oli nyt vieras häneltä anastanut ensimmäisen sijan... Tuota ajatellessaan kuvautui hänen silmiensä eteen lapsi, joka kurkotti hänelle pienet kätösensä, huutaen: "Mummo!" Kaunis hymyily levisi hänen kasvoillensa ja yksinäisyyden tunne haihtui sydämmestä.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK JOULULAHJAT ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do

copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.